

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бережок В.Ю.

аспірант;

Науковий керівник: Благінін В.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ШКОЛЯРІВ ЯК СКЛADOVA ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сучасні актуальні проблеми взаємостосунків суспільства і природи висувають невідкладні завдання і одне з них – виховання молодого покоління, здатного гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати і відтворювати її багатства. Це вимагає переорієнтування екологічного виховання на можливість здійснювати випереджальну підготовку людини до переходу на стратегію сталого розвитку. Екологічне виховання здатне вирішувати майже усі завдання, характерні для такої підготовки. Але слід зазначити, що навчальний процес у школі характеризується тим, що в ньому відсутній окремий предмет «Екологія і природокористування», тому проблема розкривається лише на міжпредметному рівні. При цьому, значна частина важливих питань екологічного змісту припадає не тільки на урочну, а й на позаурочну навчально-виховну роботу. Велика роль у формуванні знань і навичок з екології досягається навчальними закладами безпосередньо через залучення дітей до гурткової роботи еколога-натуралістичного спрямування та участі в різноманітних заходах як форми організації позашкільної освіти. Як зазначає Г. Половинко, мережа гуртків екологічного спрямування має важливе значення для формування екологічного світогляду підростаючого покоління [1; 2].

Засоби та методи природоохоронної освіти в навчально-виховній діяльності розглядали свого часу видатні педагоги Я. Коменський, Дж. Локк, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, А. Макаренко, К. Ушинський, В. Сухомлинський. Їх погляди стали підґрунтям для досліджень багатьох сучасних науковців та педагогів стосовно природоохоронної діяльності молодого покоління. Основні напрями розвитку екологічної освіти та виховання школярів у навчально-виховному процесі, а також особливості їх природоохоронної діяльності висвітлено в працях І. Бежа, В. Вербицького, А. Захлебного, І. Зверева, В. Крисаченко, Г. Пустовіта, Н. Пустовіт, А. Сидельковського, І. Суравегіної та інших [3].

Так, К. Маргламова у дослідженні «Виховання в учнів ціннісного ставлення до природи як складової природоохоронної роботи в основній школі» розглядає роль природоохоронної діяльності в екологічному вихованні. Вона доводить, що природоохоронна діяльність виконує 3 функції у формуванні ціннісного ставлення до природи: онтологічну – забезпечує

формування комплексу екологічних знань, умінь і навичок пізнання законів навколишнього середовища; оцінювальну – забезпечує формування певної системи ідеалів, цінностей і переконань у ставленні до природи; спрямовуючу – розкриває сутність екологічно доцільної поведінки і діяльності особистості у довкіллі. Дослідниця рекомендує впроваджувати форми природоохоронної діяльності учнів – гуртки, систематичні екскурсії у природу; здійснювати організацію роботи учнів на екологічній стежині, під час проектної діяльності, проводити виховні заходи, експедиції, походи і суспільно корисну роботу екологічного змісту [4].

Продовжуючи думку К. Маргламової, Н. Пустовіт зазначає, що природоохоронна діяльність людини віддзеркалює рівень її екологічної культури. Система вчинків і дій у довкіллі відображає екологічну поведінку людини, під якою слід розуміти сукупність соціально та особистісно обумовлених форм повсякденної поведінки в ситуаціях безпосередньої та опосередкованої взаємодії із природою, де знаходить зовнішнє вираження міра усвідомлення самоцінності природи [5; 6].

Аналізуючи роботи З.В. Друзь, щодо форм природоохоронної діяльності, знаходимо підтвердження, що найефективнішою формою організації природоохоронної діяльності учнів є екскурсії, під час яких вирішуються програмно-навчальна мета й завдання з обов'язковим компонентом екологічної освіти і природоохоронної діяльності. Успіху такої діяльності сприяє й дослідницька робота учнів, під час якої вони розширюють свій екологічний світогляд, оволодівають методами дослідження природи, нагромаджують певний досвід. Суттєве місце у роботах науковця відводиться прищепленню учням навичок естетичного сприймання природи, формування гуманістичних ідеалів, адже естетика природи сприяє формуванню почуттів обов'язку й відповідальності за її збереження, спонукає до природоохоронної діяльності, запобігає нанесенню збитків природі [7].

Підготовка учнів до природоохоронної діяльності в межах класно-урочних занять має переважно теоретичний характер. У той же час позаурочні заняття надають учневі більшої свободи вибору, можливість розпоряджатися вільним часом, задовольняти свої пізнавальні інтереси, розвивати нахили і здібності, реалізовувати отримані знання і досвід у практичній роботі з охорони природи. Позаурочна діяльність, яка традиційно розподіляється на позакласну та позашкільну, більшою мірою пов'язана з місцевими соціальними й екологічними умовами, що обумовлюють якість життя громади, частиною якої є самі школярі [8].

Як і в кожному виді діяльності, у природоохоронній, можна виділити основні структурні компоненти: інтелектуальний, операційний і мотиваційний. Характерні особливості кожного з цих компонентів визначаються специфікою даного виду діяльності. До складу природоохоронної діяльності входять екологічні знання інтелектуального компонента – екологічні знання, які формуються в учнів під час урочної та позаурочної роботи, операційного – вміння і навички з охорони природи та мотиваційного – сукупність збуджувальних причин діяльності людини у природі.

До основних умінь і навичок природоохоронної діяльності, що їх можна сформувати в учнів під час навчання у школі, вчені А. М. Захлебний, І. Д. Зверев, І. Т. Суравегіна відносять уміння:

- оцінювати стан навколишнього середовища, найближчого природного оточення;
- захищати навколишнє середовище від забруднень і руйнувань;
- пропагувати сучасні проблеми екології та охорони природи [9; 10].

Мотиваційну сферу природоохоронної діяльності, за даними М. О. Рикова і Б. Г. Йогансена, становлять гуманістичні, патріотичні, естетичні, економічні, санітарно-гігієнічні та пізнавальні мотиви. Кожен з цих мотивів визначає характер тих думок і почуттів, що можуть спонукати дитину на виконання певних дій у природі. Ці та інші уміння формуються у ході організації конкретної природоохоронної діяльності, туристично-краєзнавчої роботи. Довели свою ефективність екологічні акції, проекти, марафони, колективно-творчі справи, рольові та ділові ігри, інтерактивні вправи [10].

Екологічне виховання неможливе без уміння усвідомлювати екологічні явища, робити висновки про стан природи, виробляти способи розумної і доцільної взаємодії з нею. Учні, оцінюючи стан навколишнього середовища своєї місцевості, не залишаються байдужими, вони виявляють рішучість і бажання діяти заради збереження її чистоти.

Узагальнюючи вище сказане, можна зробити висновок, що природоохоронна діяльність займає одне з провідних місць у вирішенні завдань екологічного виховання, сприяє розширенню змісту екологічної освіти, урізноманітнює його форми, формує уміння і навички розвитку естетичного ставлення до навколишнього середовища, виховує у підростаючого покоління любов, почуття відповідальності, бережне ставлення до природи та примноження природних багатств.

Список використаних джерел:

1. Кучерявий, В. П. Екологія [Текст] : підручник / В. П. Кучерявий. – 2-ге вид. – Львів : Світ, 2001. – 500 с.
2. Половинко Г. Шляхи підвищення ефективності екологічного виховання школярів / Г. Половинко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2004. – № 16. – С. 4-5.
3. Дудік Г. П. Природоохоронна діяльність учнів екологічного ліцею / Г. П. Дудік // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2013. – Вип. 4. – С. 75-80.
4. Маргламова К. Г. Виховання в учнів ціннісного ставлення до природи як складової природоохоронної роботи в основній школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / К. Г. Маргламова. – Умань, 2011. – 21 с.
5. Дудік Г. П. Природоохоронна діяльність учнів екологічного ліцею – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/9845/1/13.pdf>
6. Пустовіт Н. Компетентнісний підхід до формування культури екологічної поведінки школярів / Н. Пустовіт // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : [збірник наукових праць]. – Вип. 15, Книга 1. – Кам'янець-Подільський : Видавець Д. Зволейко, 2009. – 564 с.

7. Кондрашова Л.В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В.Кондрашова, О.О. Лаврентьєва, Н.І. Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008 – 187 с.
8. Guidelines for the Development of Non-Formal Environmental Education [Prepared by A.J. Young, M.J. McElhone]. – UNESCO, 1987. – 52 p.
9. Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – 256 с.
10. Шарко В. Д. Екологічне виховання учнів під час вивчення фізики: посібник для вчит. / В. Д. Шарко. – К. : Рад. шк., 1990. – 207 с.

Запорожець Л.М.

викладач;

Браславська О.В.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри;*

Макаревич І.М.

студентка,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОСНОВОПОЛОЖНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Професіоналізм у справі якою займається фахівець стає ключовою умовою розвитку суспільства. Це визначає потребу формування ініціативного, творчого вчителя, здатного до професійної та особистісної самореалізації, і можливе лише за умови наближення навчального процесу у ВНЗ до реальної професійної діяльності, оскільки на засадах компетентнісного підходу якісна професійна підготовка майбутнього вчителя забезпечується не лише формуванням системи професійних знань, а й удосконаленням професійних умінь і навичок, розвитком професійно значущих якостей особистості. Пояснюється це, на думку С. Гончаренка тим, що «Сьогодні в усьому світі відбувається зміна «педагогічної цивілізації». Від педагогічної культури техногенної цивілізації суспільство переходить до гуманістичної педагогічної культури антропогенної цивілізації. Орієнтація на знання в основному поступається місцем особистісно-смісловій, репродуктивні способи засвоєння культурної спадщини – творчим; колективні форми навчання – груповим і індивідуальним; авторитарний стиль педагогічного впливу – діалогу, культурному полілогу, співробітництву» [2, с. 3-4].

Реформування системи освіти зумовлюється низкою соціальних чинників. У законі «Про загальну середню освіту» зазначено «педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здійснює педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи,